

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัย โดยแยกตามหัวข้อ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
3. มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา
4. บทบาทของครูในการประกันคุณภาพการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา คือ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 47)

1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา มีผู้ให้ความหมายไว้เป็นจำนวนมากทั้งเหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งแสดงออกด้านความคิดและประสบการณ์ของแต่ละคน พอจะเสนอให้ทราบ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 18) ได้อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบการสร้างความมั่นใจให้กับสังคมหรือชุมชนว่า สถานศึกษาได้รับการพัฒนาถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้กับบุคลากรของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนที่จบการศึกษาแล้วมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 59) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า

1. แผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ว่า การศึกษาจะตอบสนองต่อคุณภาพที่กำหนด
2. เป็นมาตรฐานหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า สถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประกันคุณภาพ เป็นกระบวนการที่จะยกมาตรฐานของสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ผลักดันให้ได้มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของสถานศึกษา ป้อนกลับมา เพื่อระดมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่า ถ้ากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามีการวางระบบอย่างถูกต้องแล้ว คุณภาพที่ดีก็จะตามมา

อรุณ จันทรวานิช (2542 : 7) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า เป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่า นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

เริงชัย จงพิพัฒน์สุข (2543 : 21) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

1. การประกัน หมายถึง การรับรองว่าจะดำเนินการตามเงื่อนไข หรือ ข้อกำหนด
2. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับรองว่าจะดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ เรียกว่า มาตรฐานคุณภาพการศึกษา และอาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
3. มาตรฐาน หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นหลักสำคัญเทียบกำหนด
4. การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประมาณว่าการจัดการศึกษามีคุณค่าครบถ้วนตามมาตรฐานต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดหรือไม่

5. การประเมินคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้ประเมินเอง

6. การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ประเมิน

จรัส นองมาก (2545 : 11) การประกันคุณภาพ หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ถ้าเป็นการประกันคุณภาพภายในก็ดำเนินการ โดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น แต่ถ้าเป็นการประกันคุณภาพภายนอก ก็ดำเนินการโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ประเมิน

วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (2540 : 1) การประกันคุณภาพ หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจ ประทับใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ลูกค้ำ ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนดไว้

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2540 : 1) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง การปฏิบัติการทั้งหมดตามระบบและแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้ทุกคนเชื่อมั่นว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการมีคุณภาพตามที่ต้องการ

กษมา วรวรรณ ณ อุชฺฐยา (2541 : 16) การประกันคุณภาพ หมายถึง ระบบประกันคุณภาพที่เกิดขึ้นในงานประถมศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการจัดการศึกษาบรรลุจุดหมายสำคัญ คือ เด็กได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อย่างน้อยในระดับพื้นฐานที่เด็กไทยทุกคนพึงได้รับ และมีโอกาสพัฒนาไปจนเต็มศักยภาพของแต่ละคน

อุทุมพร จามรมาร (2543 : 1) การประกันคุณภาพ หมายถึง การระบุดูความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2545 : 19) ได้ให้ความหมายระบบการประกันคุณภาพไว้ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติการหรือการทำกิจกรรมใดๆ เกี่ยวกับการศึกษาอย่างมีระบบตามแผนที่กำหนดไว้ แล้วทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าผลผลิตที่เกิดขึ้นจะมีคุณภาพตามลักษณะที่ต้องการ

2. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ที่ทำให้การศึกษามีคุณภาพโดยมีระบบควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานมั่นใจว่า การดำเนินการศึกษามีคุณภาพตามต้องการ

3. การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การที่องค์กรภายนอกหน่วยงานได้ดำเนินการตรวจสอบ ประเมิน ระบบกลไกและดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในหน่วยงานเพื่อให้สังคมมั่นใจว่า มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

4. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) หมายถึง การจัดระบบกลไกควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยใช้หลักการของการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม พร้อมทั้งให้มีระบบตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานภายในด้วย

5. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) หมายถึง การตรวจสอบผลการดำเนินการของระบบและกลไกควบคุมคุณภาพภายในที่ได้จัดให้มีขึ้น โดยเป็นการตรวจสอบเชิงระบบ มุ่งเน้นการพิจารณาว่า ได้มีระบบการควบคุมคุณภาพหรือไม่ ได้ใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นเพียงใดและมีขั้นตอนการดำเนินการที่ทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ว่า การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

6. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) หมายถึง กระบวนการประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานโดยภาพรวมว่า เมื่อได้มีการใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาหรือระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษาแล้ว ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพมากน้อยเพียงใด

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2542 : 12) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาซึ่งครอบคลุมการดำเนินการต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการศึกษา ตั้งแต่ การวางแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ สร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เป็นที่ยอมรับของสังคม

ทบวงมหาวิทยาลัย (2541 : 1) การประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพของการศึกษาได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูน

สงบ ลักษณะ (2539 : 2 – 7) การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การวางแผนและการปฏิบัติของหน่วยผลิตที่มุ่งจะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลิต ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่า จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิด

การเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

พงษ์สิน พลเรือง (2547 : 11) การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานพัฒนาเด็กให้ได้มาตรฐานการศึกษา และคุณลักษณะที่หลักสูตรกำหนด เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม จะได้เชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษา มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นที่ยอมรับของสังคม

นคร ผ่านแสนเสาร์ (2550 : 14) การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไกหรือกระบวนการในการจัดการศึกษาที่ได้มีการวางแผนหรือจัดระบบไว้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า จะนำไปสู่การได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

เจตสิทธิ์ นาคเสน (2550 : 15) การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานพัฒนาเด็กให้ได้มาตรฐานการศึกษา และคุณลักษณะที่หลักสูตรกำหนด เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมจะได้เชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนจบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นที่ยอมรับของสังคม

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน การพัฒนาคุณภาพ การตรวจสอบ การประเมินผล และรายงานผลต่อสาธารณชน เพื่อให้ทราบและมั่นใจได้ว่า การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายสำคัญคือนักเรียนได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

การประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการที่สำคัญ 2 เรื่องดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาซึ่งหลักปฏิบัติทั่วไปจะกำหนดโดยองค์คณะบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้มีประสบการณ์ (Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin 1994 : 45) ในระบบการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นผู้กำหนดมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 31) โดยมีสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐานและคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นผู้พิจารณาเสนอตามลำดับสายงาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 34)

2. กระบวนการตรวจสอบและประเมินการดำเนินการจัดการศึกษาว่าเป็นไปตามมาตรฐาน คุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้

กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 48) และให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 49)

1.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว คือคุณภาพของคน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข

ถึงแม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยมาโดยตลอด แต่จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ ปี 2540 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของวิชาต่างๆ ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่น คะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ของนักเรียนชั้น ม. 6 มีค่าไม่ถึงร้อยละ 30 แสดงว่านักเรียนทำข้อสอบได้ไม่ถึง 1 ใน 3 ของข้อสอบทั้งหมด นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการแล้ว จริยธรรม คุณธรรม และความปลอดภัยของร่างกายและจิตใจของเด็กไทยก็อยู่ในสภาวะเสี่ยงเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างของปัญหาสุขภาพจิตที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในสถานศึกษาขณะนี้ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์นั้น จากการศึกษาของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เกี่ยวกับการทำข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลทางการศึกษา พบว่าเด็กไทยทำคะแนนได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบที่ใช้ทักษะพื้นฐาน (เช่น การบวก ลบ คูณ หาร) หรือข้อสอบที่ใช้ความจำแต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่

เป็นโจทย์ปัญหาที่ต้องคิดวิเคราะห์ หรือต้องเขียนคำตอบอธิบายยาวๆ แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการคิดวิเคราะห์ และการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นคำพูดของเด็กไทย ในขณะที่ความสามารถดังกล่าวเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 1)

จากที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาว่าจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุงให้ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ จริยธรรม คุณธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย โดยจะต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดกลไกในการตรวจสอบและกระตุ้นให้หน่วยงานทางการศึกษามีการควบคุมคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 : มาตรา 48) ให้มีการเสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งที่จัดทำอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 49) ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่น และสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง

ความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและ
สร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น

2. ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 มาตรา 47 ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพ
ภายนอก

2.1 ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการประเมินผล และการติดตาม
ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของ
สถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น
(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4)

สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของ
กระบวนการบริหารและการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ คือ
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 11)

1.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกัน
พัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากร
เสียหน้า โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1.2 การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1.1 ต้องทำให้การประกัน
คุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุก
คนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของ
สถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน
ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใส
และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

1.3 การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น
เป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้

ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตาม ความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ มี 3 ขั้นตอนคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 7)

2.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงาน ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2.3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษาฯ และระดับกระทรวง

3. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็น กระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

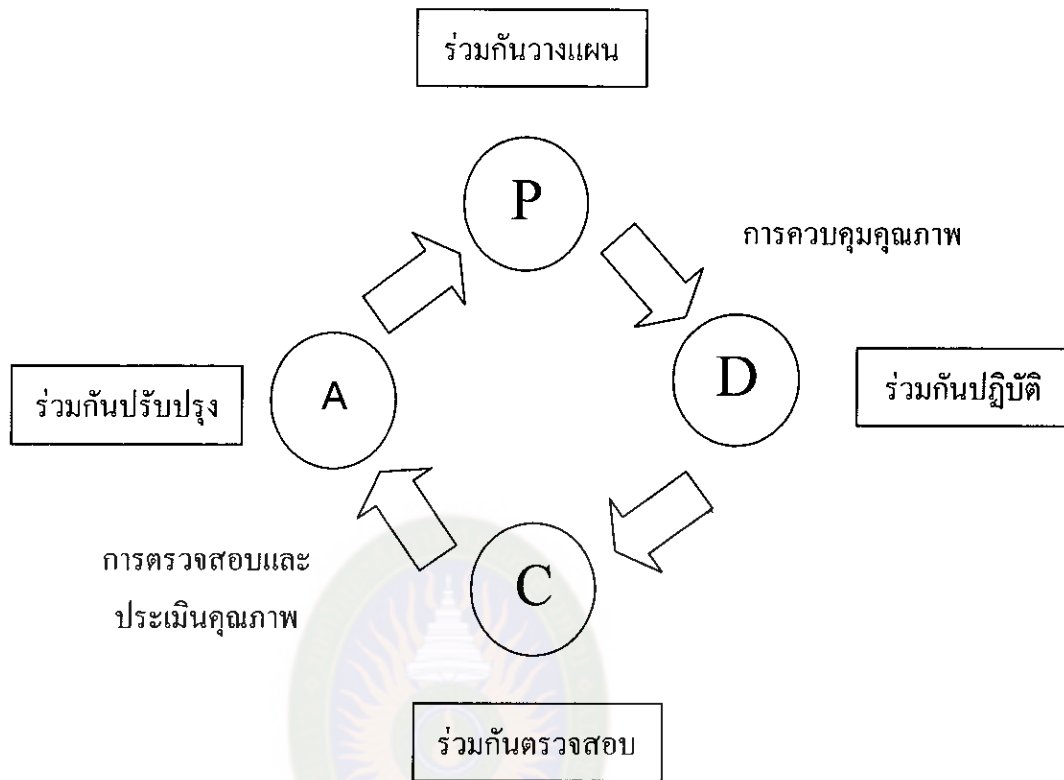
3.1 การร่วมกันวางแผน (Planning)

3.2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

3.3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

3.4 การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมิน คุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกัน ดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 10)

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดของการประเมินคุณภาพและการบริหารแบบครบวงจร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 10)

จากภาพที่ 1 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

4. ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว มีแนวทางและขั้นตอน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 13)

จากภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะจัดทำกรชี้แจงทำความเข้าใจโดยใช้บุคลากรภายในสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ต่อมาเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบและแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินและการรวบรวมข้อมูล ในช่วงท้ายเน้นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report)

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแลช่วยเหลือสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

2. ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน

2.1 การวางแผน จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้ สำหรับแผนต่างๆ ที่ควรจัดทำคือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

2.2 การปฏิบัติตามแผน ซึ่งในขณะที่ดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร ราชกลุ่ม ราชหมวด และให้การนิเทศ

2.3 การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมามีบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บ

รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้ว จะส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะต่อไป และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงาน โดยเริ่มจากรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียนรายงาน

กิจกรรมเสนอแนะสำหรับการดำเนินการประเมินผลภายในของสถานศึกษา มีดังนี้ (สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 23-160)

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและแต่งตั้งคณะกรรมการ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อยดังนี้

1.1 สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา

1.1.2 สำรวจความรู้ความเข้าใจ เจตคติต่อการประเมินผลภายในของบุคลากร

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการนี้ควรประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมกันประมาณ 15-20 คน

1.3 จัดเตรียมงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานประเมินผลภายใน ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลที่จะจัดเก็บ แหล่งข้อมูล ประเภทหรือวิธีการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น

1.4 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในการประเมินผลภายในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดเตรียมการจนถึงการสรุปผลและรายงานผลการประเมิน รวมทั้งระบบการติดตามการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยทุกกิจกรรมจะกำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น

1.5 การกำกับและติดตามประเมินผลภายใน ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายต้อง ติดตามกำกับดูแลให้การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านมา เป็นการรวบรวมและนำข้อมูลพื้นฐานรวมทั้งผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านมาแล้ว มาแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบเพื่อพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการประเมินและการพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งวิธีการดำเนินการคือ จัดทำรายงานสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้นำมาเป็นข้อมูลพิจารณาตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ต่อไป ซึ่งข้อมูลควรประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้ง ขนาดสถานศึกษา จำนวนอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ จำนวนครูอาจารย์ จำนวนนักเรียน ลักษณะชุมชน

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ นโยบายด้านการบริหาร จัดการ ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ โดยรายงานว่ามีเป้าหมายอย่างไรและมีผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนมากน้อยเพียงไร พร้อมทั้งสรุปเป็นจุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินงานที่ผ่านมา

กิจกรรมที่ 3 การทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันและพร้อมที่จะร่วมมือกันดำเนินงานประเมินผลภายในต่อไป ซึ่งมีกิจกรรมย่อยดังนี้

3.1 สำรวจความเข้าใจของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยจัดทำแบบสำรวจการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

3.2 สำรวจสภาพการประเมินผลภายในของสถานศึกษา โดยจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งแบบสอบถามควรมีหัวข้อดังนี้

3.2.1 ลักษณะการดำเนินงานของสถานศึกษาในการประเมินผลภายในที่ผ่านมาเป็นอย่างไร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีการทำ หรือไม่ทำอย่างไร

3.2.2 กิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาหรือไม่

กิจกรรมที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะใช้ในการประเมิน เป็นการกำหนดเป้าหมายที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษารับรู้และร่วมกันจัดทำว่าจะมีการตรวจสอบการทำงานของตนเองในด้านใด เรื่องใดบ้าง ซึ่งวิธีการดำเนินงานควรมีขั้นตอนดังนี้

4.1 สสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรทุกฝ่ายว่าต้องการให้คณะกรรมการดำเนินงานประเมินผลภายในดำเนินการในเรื่องใดบ้าง อย่างไรบ้าง

4.2 ให้บุคลากรทุกฝ่ายศึกษามาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เปรียบเทียบกับกิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินงานอยู่ว่า กิจกรรมใดที่ควรจัดทำแต่ยังไม่ได้จัดทำ กิจกรรมใดที่ทำอยู่แล้วและกิจกรรมใดที่จะต้องทำเพิ่มเติมจากเดิม

4.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ครอบคลุมความต้องการของบุคลากรที่แสดงไว้ซึ่งกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำมีดังนี้

4.3.1 จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับกิจกรรมและหัวข้อที่ต้องการจะประเมิน

4.3.2 จัดทำแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่มีอยู่เดิมแล้วว่ามีสิ่งใดจะนำมาใช้กับการประเมินผลภายในได้บ้าง

4.3.3 กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะทำการประเมิน

4.3.4 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยการศึกษา วิเคราะห์จากมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น

กิจกรรมที่ 5 การกำหนดกรอบการประเมิน เป็นการกำหนดแนวทางในการทำการประเมินผลว่าจะดำเนินการอย่างไร เมื่อใดและใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องใด ซึ่งวิธีการประเมินจะขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวบ่งชี้ เช่น ใช้แบบสอบถามกับตัวบ่งชี้ที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ใช้แบบวัดทางจิตวิทยากับตัวบ่งชี้ที่เป็นนามธรรม ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมกับตัวบ่งชี้ที่มีพฤติกรรมที่สังเกตได้ ใช้แบบสัมภาษณ์กับตัวบ่งชี้ที่สะท้อนความรู้สึกหรือความคิดเห็น ใช้วิธีการเก็บจากข้อมูลที่เป็นเอกสารที่มีอยู่แล้วหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำคือ

5.1 กำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมในการประเมินแต่ละตัวบ่งชี้

5.2 กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล

5.3 กำหนดขนาดตัวอย่าง

5.4 กำหนดระบบการจัดเก็บข้อมูล

5.5 กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

5.6 กำหนดกรอบการประเมิน

กิจกรรมที่ 6 การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำดังนี้

6.1 กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตัวบ่งชี้

6.2 ตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตัวบ่งชี้ โดยทำเป็นแบบสอบถาม

กิจกรรมที่ 7 การกำหนดวิธีการที่ใช้ในการประเมิน เป็นการที่คณะกรรมการผู้รับผิดชอบประเมินผลเลือกวิธีการ เครื่องมือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล รูปแบบสอบถาม โครงสร้างคำถามที่จะใช้ และการสร้างเครื่องมือประเมิน โดยเริ่มตั้งแต่สร้างคำถาม ตรวจสอบคุณภาพทดลองใช้ ปรับปรุงก่อนนำมาใช้จริง

กิจกรรมที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ที่จัดเก็บมาให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีกิจกรรมย่อยดังนี้

8.1 เตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและศึกษาลักษณะข้อมูลเพื่อเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสม

8.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น อาจใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือ ฐานนิยม เป็นต้น

8.3 กำหนดวิธีการนำเสนอข้อมูล เช่น เสนอในรูปตารางสถิติ หรือการบรรยาย หรือแบบกราฟ

กิจกรรมที่ 9 การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา เป็นการนำผลการประเมินมาใช้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของสถานศึกษาต่อไป มีกิจกรรมย่อยดังนี้

9.1 สรุปผลการประเมิน

9.2 วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา

9.3 ประเมินความต้องการจำเป็น

กิจกรรมที่ 10 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เป็นการนำจุดอ่อนที่ค้นพบมาวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานต่อไป มีกิจกรรมย่อยดังนี้

10.1 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยการนำปัญหาที่เป็นจุดอ่อนมาระดมความคิดของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข

10.2 กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา

10.3 พัฒนาสถานศึกษาตามวิธีการที่กำหนด โดยจัดทำเป็นโครงการ

กิจกรรมที่ 11 การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เป็นการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้รู้และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรายงานผลการประเมินตนเองควรประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป มีประวัติสถานศึกษา ที่ตั้ง ลักษณะชุมชน แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น (2) อาคารสถานที่ (3) แผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา (4) บุคลากร (5) นักเรียน (6) งบประมาณ (7) วิสัยทัศน์ (8) พันธกิจและแผนยุทธศาสตร์

ส่วนที่ 2 การประเมินคุณภาพภายใน ประกอบด้วย (1) ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละมาตรฐาน (2) สรุปผลการประเมินมาตรฐานแต่ละด้าน

กิจกรรมที่ 12 การใช้ประโยชน์จากการประเมินตนเอง เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมย่อยดังนี้

12.1 รายงานผลการประเมิน ซึ่งจะรายงานทุกฝ่ายให้รับทราบ

12.2 ปรับปรุงสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2.2 ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.2.1 การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ

2.2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

2.2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.2.5 การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา

2.2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา

2.2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

2.2.8 การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ภาระงานที่เป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการผลักดัน ให้พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ต้องอาศัย ความศรัทธา การประสานงาน ความร่วมมือของทุกคนในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่ท้าทาย ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร สู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังแผนภูมิต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 3 ภารกิจของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 2. 2545 : 15)

2.2.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ เพื่อให้การบริหาร งานวิชาการ และการบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เกิดความคล่องตัว สถานศึกษาควรจัดระบบสารสนเทศดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แสดงระบบสารสนเทศของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 2. 2545 : 15)

ระบบสารสนเทศของสถานศึกษา สามารถวิเคราะห์ จำแนกได้ดังนี้

- 1) สารสนเทศของสถานศึกษา
 - (1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
 - (2) สภาพการบริหารและการจัดการตามโครงสร้างการบริหารและภารกิจ
 - (3) ศักยภาพของสถานศึกษา
 - (4) ความต้องการของสถานศึกษา
 - (5) แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น
 - (6) แนวทางการจัดการศึกษา
 - (7) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา/คณะกรรมการนักเรียน

- 2) สารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน
 - (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
 - (2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
 - (3) ผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน
 - (4) รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) สารสนเทศเพื่อการบริหารวิชาการ
 - (1) หลักสูตร และการเรียนการสอน
 - (2) การวัด และประเมินผลการเรียน
 - (3) การพัฒนากิจกรรมแนะแนว
 - (4) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - (5) การวิจัยในชั้นเรียน
- 4) สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
 - (1) สภาพ และบรรยากาศการเรียนรู้
 - (2) ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก
 - (3) การพัฒนาบุคลากร
 - (4) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง และชุมชน
- 5) สารสนเทศเพื่อการรายงาน
 - (1) คุณภาพผู้เรียน
 - (2) คุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอน
 - (3) คุณภาพด้านการบริหารจัดการ
 - (4) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

2.2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ในกระบวนการผลิตหรือการพัฒนาการศึกษา สถานศึกษามีภาระงานมากมาย ภาระงานสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ การพัฒนาระบบการจัดการ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

ภาพที่ 5 รูปแบบการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 4. 2545 : 13)

อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษา คือ การผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจึงต้องดำเนินงานเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาในด้านกระบวนการการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตร ดังนี้ (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 3. 2545 : 64)

1) แผนและเป้าหมายการเรียนรู้

- (1) การใช้แผนการสอน โดยยึดหลักสูตร
- (2) การบูรณาการวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

2) การจัดการเรียนรู้

- (1) การจัดการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องความต้องการของผู้เรียนทั้ง

ด้านวิชาการ และคุณลักษณะ

- (2) การใช้เวลาอย่างเต็มที่
- (3) การจัดการสอนอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ และเรียบง่าย
- (4) การตั้งกฎ และมาตรฐาน ที่ควรปฏิบัติในชั้นเรียน และดำเนินตามกฎอย่างสม่ำเสมอ และยุติธรรม

3) การสอน

- (1) การแนะนำบทเรียนด้วยความระมัดระวัง
- (2) การจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน และเน้นประเด็นชัดเจน
- (3) การใช้ข้อมูลย้อนกลับเป็นตัววัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
- (4) การสอนเสริม ให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้

ได้

- (5) การใช้กลยุทธ์ในการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด
- (6) การใช้เทคนิคการตั้งคำถาม พัฒนาทักษะได้ดีขึ้น
- (7) การบูรณาการทักษะในการทำงาน กับการสอนเนื้อหาต่าง ๆ

4) ความสัมพันธ์ระหว่างครู และผู้เรียน

- (1) ครูคาดหวัง การเรียนรู้ของผู้เรียนสูงสุด
- (2) การสนับสนุน และส่งเสริมสำรวจให้กำลังใจเพื่อสู่ความเป็นเลิศ
- (3) ความสัมพันธ์กับผู้เรียนในทางที่เป็นบวก

5) ความเสมอภาค

- (1) ดูแลผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ มากเป็นพิเศษ
- (2) การสนับสนุนให้มีความยืดหยุ่นทางสังคม และวิชาการ สำหรับผู้เรียนที่มี

ปัญหา

- (3) การสนับสนุนให้ความห่วงใย เห็นใจแก่ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางสังคม

และวัฒนธรรม

6) การประเมินผล

- (1) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
- (2) ใช้การประเมินที่หลากหลาย และการทดสอบ

2.2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกรอบงานเพื่อการปรับปรุง

แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ทำดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 6 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

(กรมวิชาการ, ลำดับที่ 4. 2545 : 26)

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กล่าวถึงการริเริ่มดำเนินการ โดยระดับนโยบายคัดเลือก สรรหา แต่งตั้งบุคลากรที่มีประสบการณ์สูง เป็นคณะจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการเริ่มต้นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การจัดตั้งคณะจัดทำแผน
- 2) การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่
- 3) การประสานความร่วมมือทางวิชาการ
- 4) การวางแผนการทำงานของคณะผู้จัดทำแผน

ขั้นที่ 2 การประเมินความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษา

เป็นหัวใจของกระบวนการวางแผน สถานศึกษาจะได้รู้สภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษา และลำดับของประเด็นการพัฒนามี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การทำความเข้าใจวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- 2) การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา
- 3) การสำรวจความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน และกำหนด

ประเด็นสำคัญการพัฒนา

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและพิจารณาแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญ การพัฒนาเป็นขั้นตอน วิเคราะห์สาเหตุและปัญหา หรือความต้องการตามประเด็นสำคัญ การพัฒนาผู้เรียน โดยกระบวนการอภิปราย ระดมพลังสมอง และตัดสินใจร่วมกันในการกำหนด เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4 ขั้นตอน

- 1) ทบทวนประเด็นสำคัญการพัฒนา
- 2) ตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการ
- 3) เขียนเป้าหมายการพัฒนา
- 4) เขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 4 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี

ในขั้นนี้เป็นการวางเค้าโครงแผนปฏิบัติการรายปี ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี

2) การตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนากับแผนปฏิบัติการรายปี

ขั้นที่ 5 การเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

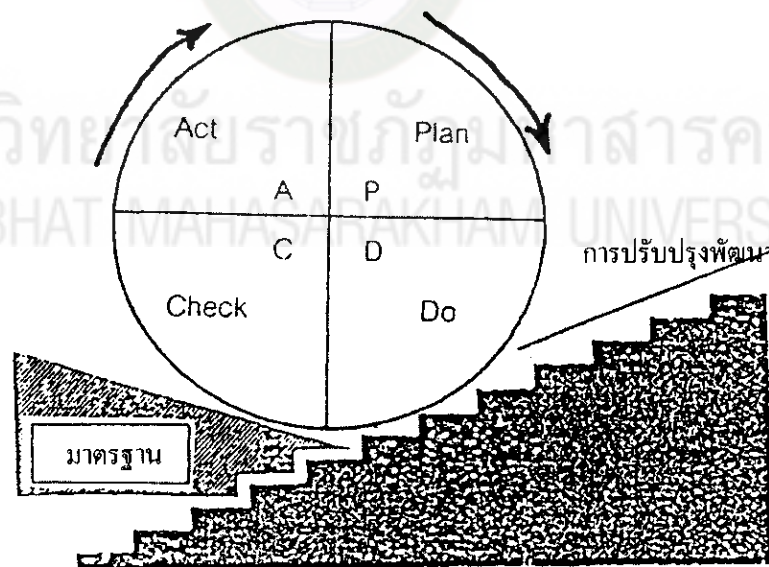
แผนพัฒนาคุณภาพควรสะท้อนสิ่งต่อไปนี้ คือ แหล่งงบประมาณ การวางแผนเปลี่ยนแปลงตั้งอยู่บนพื้นฐานงานวิจัย การประเมินผลบนพื้นฐานข้อมูลการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประสานความร่วมมือระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 6 การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) สร้างการยอมรับแผน
- 2) มอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ
- 3) ทำความเข้าใจส่วนต่าง ๆ ของแผน

2.2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วงจรเดมมิ่ง เป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งนิยม นำมาใช้ในการบริหารจัดการในการดำเนินงานที่แสดงการทำงานที่สมบูรณ์ เป็นระบบ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 7 วงจรการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 3. 2545 : 20)

P = แผน	D = การดำเนินงาน
C = การตรวจสอบผล	A = การปฏิบัติการวางแผนใหม่
- ในการดำเนินการโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA (Plan – Do – Check – Action)

เริ่มจากการกำหนดเป้าหมาย หรือมาตรฐานของสถานศึกษา แล้ววางแผน (P) เพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด จากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (D) ในขณะที่ดำเนินการก็ทำการตรวจสอบ (C) ว่าการดำเนินการไปแล้วนำไปสู่เป้าหมายหรือไม่เพียงใด แล้วนำผลการตรวจสอบมาใช้แก้ไข ปรับปรุง (A) แล้ววางแผนให้การดำเนินงานในข้อต่อไปดีขึ้น และการดำเนินการดังกล่าวจะต้องให้เป็นวงจรตลอดเวลา

2.2.5 การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 5. 2545 : 9)

1) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตาม รวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

2) เพื่อรวบรวมการจัดระบบสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3) เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) เพื่อเตรียมความพร้อมในการตรวจสอบจากภายนอก ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดสาระสำคัญของการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

(1) วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง บ่งบอกถึงภารกิจของสถานศึกษา ต้องชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายตามความต้องการของท้องถิ่น

(2) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแผนที่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างมีระบบ มีความชัดเจน ถูกต้องสอดคล้องกับมาตรฐานของสถานศึกษา มีแนวทางกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างชัดเจน ในการการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่มีอยู่ แล้วเสนอแนวทางเพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง รวมทั้งนำเอกสารมาเผยแพร่ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องทราบ และนำไปปฏิบัติ

(3) การเรียนการสอน เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นผู้เรียนตามมาตรฐานผู้เรียนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริง ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ เรียนรู้จากกรปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาหลักสูตร สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์และวิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

(4) การเรียนรู้ ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษา มีการวัดผลที่สอดคล้องกับมาตรฐาน จึงประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร ผลงานของนักเรียน ระบบการประเมินผล และการสนับสนุนการเรียนรู้

(5) การบริหารและการจัดการ เป็นการนำทรัพยากร และวิธีการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างชัดเจน มีระบบ มีมาตรฐาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด มุ่งเน้นที่ผลผลิตด้วยการสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและสังคมโดยรวม

ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่จะเกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง มีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้ (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 5. 2545 : 10)

1) การวางแผนการดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการชี้แจงแนวทางดำเนินการ วิธีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนรู้และเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอบข่าย สาระสำคัญของการตรวจสอบและทบทวน และร่วมกันวางแผนกำหนดการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของทุกคน และภาพรวม

2) วิธีการดำเนินงาน ครูทุกคนดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน ตามภาระงานและกิจกรรมของตนเอง ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เสนอคณะทำงานเพื่อสรุปเป็นข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารทั่วไป

3) การสรุปผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการสรุปการดำเนินงานเทียบกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เสนอแนะว่าควรปรับปรุงและพัฒนาอย่างไร

4) การรายงานข้อมูล ระยะเวลาและวันที่ทำการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาในหัวข้อขอบเขต และวัตถุประสงค์ วิธีการ/มาตรฐานที่ใช้ตรวจสอบ สิ่งที่

กระทำได้สำเร็จน่าพอใจและสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาและเรื่องที่ต้องแก้ไข

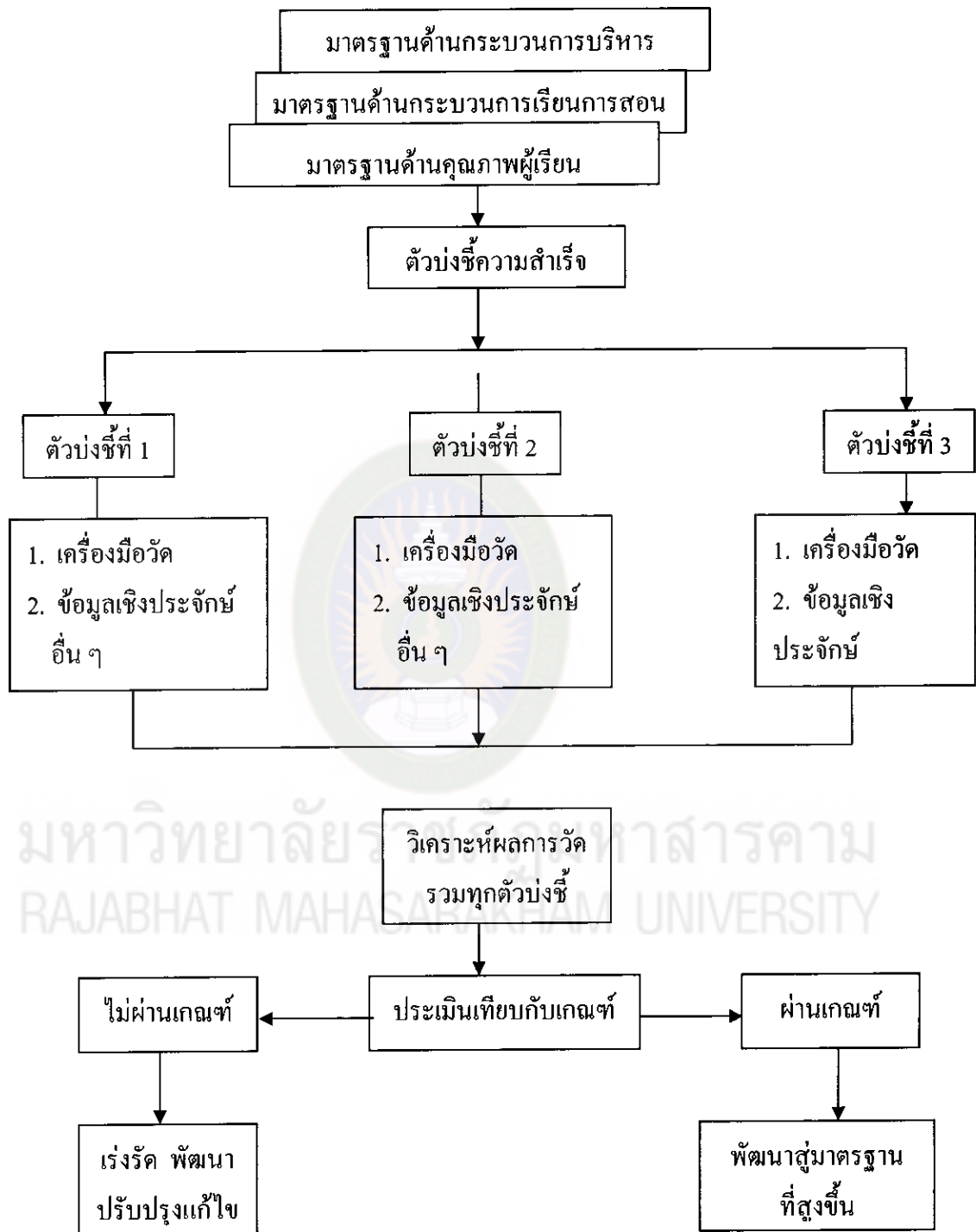
5) การปฏิบัติเพื่อการพัฒนา และการแก้ไขปรับปรุง เป็นการระบุสิ่งที่กระทำได้สำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการจัดทำบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดียิ่งขึ้น และแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการกำหนดเวลาในการปรับปรุง เมื่อแล้วเสร็จก็เสนอผู้บริหารอีกครั้ง

2.2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ จนถึงการปรับปรุงแก้ไข และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษาได้ใน 2 ลักษณะ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 38)

1) การประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา ในทุกระดับช่วงชั้นให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของทุกโรงเรียน เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

2) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยโรงเรียนต้องดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุกมาตรฐาน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ขั้นตอนของการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 39)

2.2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการรายงานประจำปีหรือรายงานการประเมินตนเองในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 48 กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะรายงานคือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ดังนี้ (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 6. 2545 : 39)

- 1) เพื่อแสดงการรับผิดชอบในผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชนทราบเมื่อสิ้นปีการศึกษา
- 2) เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป
- 3) เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเตรียมความพร้อมที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอกต่อไป

ในการกำหนดรูปแบบของการรายงานผลการประเมินภายในสถานศึกษาเป็นการรายงานให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงสภาพ และผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของกาสื่อสาร รูปแบบของการรายงาน สุนิรมล ว่องวานิช อ่างไว้ ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำรายงานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 41)

- 1) รูปแบบการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาให้พิจารณาตามที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสม ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่โรงเรียนควรออกแบบให้สอดคล้องกับการรายงานผลการประเมินตนเองที่โรงเรียนจัดทำเพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละปี
- 2) รายงานการประเมินตนเอง ควรมีเนื้อหาโดยสังเขป อ่านเข้าใจง่าย กระชับ สารถนำข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพประกอบ หรือนำเสนอรูปแผนภูมิกราฟ ตาราง ตามที่เห็นว่าเหมาะสม
- 3) การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียน ในช่วง 5 ปีด้วย
- 4) สำหรับเอกสารอ้างอิง ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินตนเอง สถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

(1) ข้อมูลที่คิดว่ามีความสำคัญ และจำเป็นให้บรรจุในรายงานผลการประเมินตนเอง (ฉบับสมบูรณ์)

(2) หลักฐานอ้างอิงที่คิดว่าสำคัญ แต่ไม่สามารถจะบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจจัดทำเป็นเอกสารประกอบรายงานการประเมินตนเองได้

5) รายงานผลการประเมินตนเองที่ใช้ในโรงเรียน โรงเรียนสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับการจัดทำทสรูปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีความยาวไม่เกิน 20 – 30 หน้า (ถ้าสามารถจัดทำได้)

เนื่องจากรายงานการประเมินผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเอกสารที่บ่งบอกถึงสถานศึกษา และผลการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นจึงต้องมีสาระสำคัญของรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ดังนี้ (กรมวิชาการ, ลำดับที่ 1. 2545 : 44-45)

1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา

- (1) ชื่อสถานศึกษา สถานที่ตั้ง ระดับ/ประเภทที่เปิดสอน
- (2) โครงสร้างการบริหารองค์กร
- (3) จำนวนครู/จำนวนผู้เรียนปัจจุบัน
- (4) วิสัยทัศน์ และภารกิจ
- (5) ภาพรวมของสถานศึกษา

2) สรุปรูปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษา

- (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามเป้าหมายที่กำหนด
 - (2) ผลการดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
 - (3) ความก้าวหน้า และความสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรมสำคัญของสถานศึกษาที่จัดให้ผู้เรียน และชุมชนในด้านต่าง ๆ
 - (4) ความสำเร็จและความภาคภูมิใจของสถานศึกษาที่สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา
 - (5) โครงการพิเศษที่จัดได้ผลดี
- 3) สภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษา ตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์

- (1) คุณภาพผู้เรียน
- (2) คุณภาพการเรียนการสอน
- (3) คุณภาพการเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- (4) การบริหารจัดการสถานศึกษา
- (5) การพัฒนาบุคลากร
- (6) ความสัมพันธ์กับชุมชน
- (7) ทรัพยากร งบประมาณ

4) แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

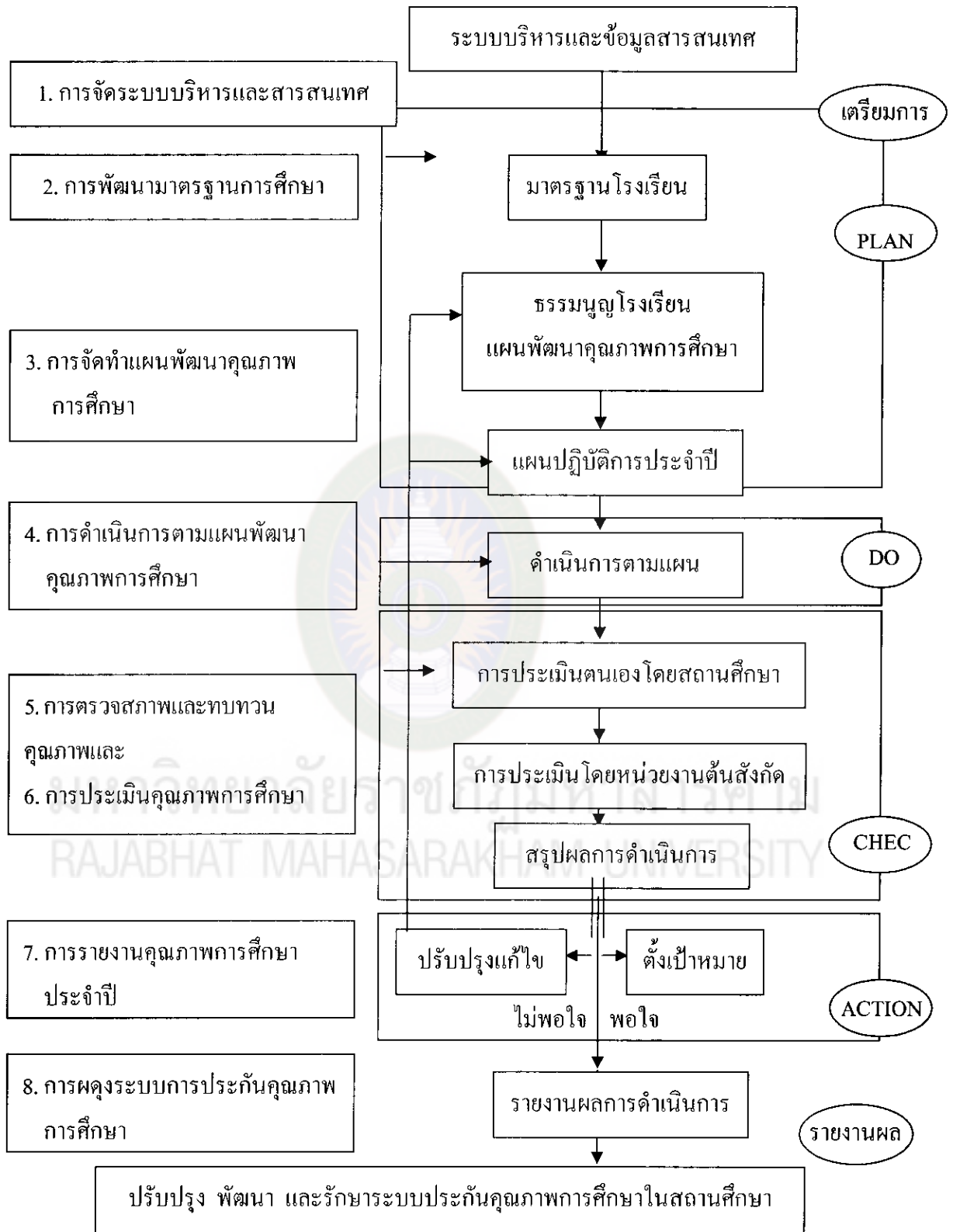
- (1) สรุปผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ตามที่แผนพัฒนา

คุณภาพ 2.2 การศึกษาของสถานศึกษากำหนดในรอบปี

- (2) สรุปประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- (3) แนวทางการพัฒนาในปีถัดไป

2.2.8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจนเสร็จสิ้นแล้วนั้น โรงเรียนจะต้องทำการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1) ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งในช่วงก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ 2) ทำการปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และ 3) นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 9 แสดงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 44)

2.3 ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง ระบบการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงาน คิงกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4)

ระบบการประกันคุณภาพภายนอก มีหลักการและกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายนอก มี 5 ประการ ดังนี้ (สำนักงาน รับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา 2544 : 3)

1.1 เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้น เรื่องการตัดสิน การจับผิดหรือการให้โทษ ให้โทษ

1.2 ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพ ความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

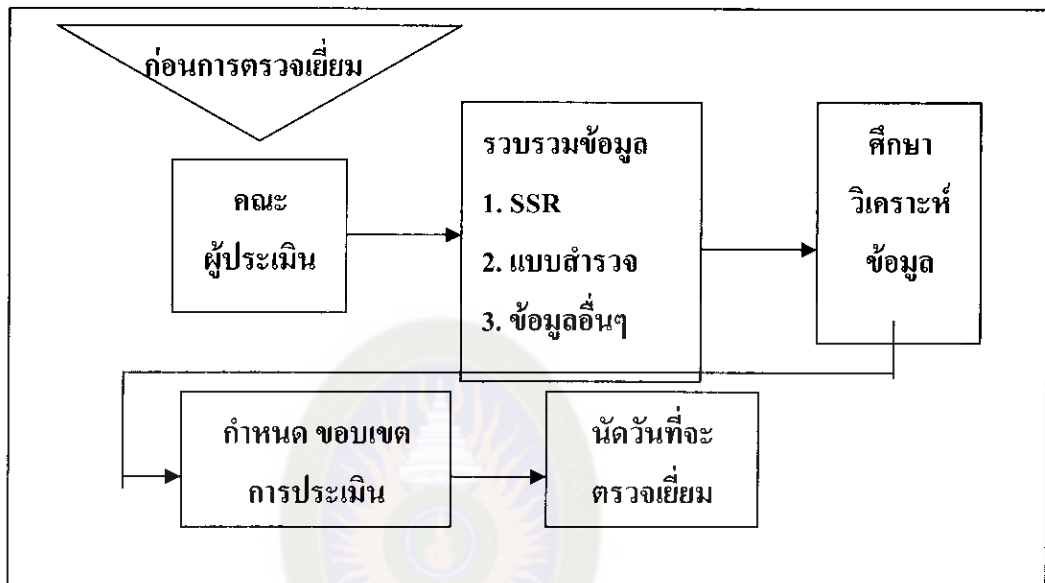
1.3 มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลัก การศึกษาของชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบายแต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่ สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพ ของสถานศึกษาและผู้เรียน

1.4 มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตร มากกว่าการกำกับ และควบคุม

1.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัด การศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นกระบวนการที่คณะผู้ประเมิน ภายนอกจะรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาซึ่งเสนอ ต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แล้วเข้าไป ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการ ประเมินเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานผลการประเมินเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ สาธารณชน การประเมินคุณภาพภายนอกประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอน คือ

(1) ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (2) ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และ (3) หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ภาพที่ 10 แสดงขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

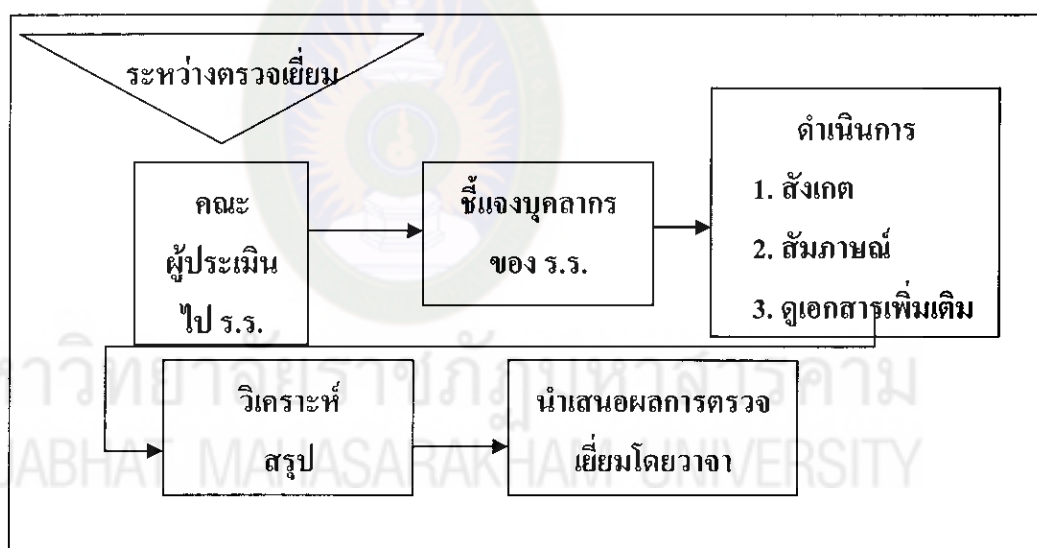
(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2544 : 8)

เมื่อคณะผู้ประเมินภายนอกได้รับมอบหมายให้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่งจะทำการศึกษารายงานการประเมินตนเอง (SSR) ของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจัดส่งมาให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ล่วงหน้า แล้วนัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยมและแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษาพร้อมทั้งขอเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในกรณีรายงานการประเมินตนเองไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์แล้วส่งคืนเมื่อศึกษาข้อมูลเสร็จแล้ว

คณะผู้ประเมินภายนอกทำการศึกษาและวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและเอกสารข้อมูลอื่นๆ ประกอบแล้วกำหนดประเด็นและรายการข้อมูลที่จะตรวจสอบ โดยใช้มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นกรอบเพื่อกำหนดว่าระหว่างการตรวจเยี่ยมจะต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง จากแหล่งใด ด้วยวิธีอะไร เพื่อให้มีหลักฐานครบถ้วนเพียงพอในการสรุปผลการประเมินอย่างถูกต้องชัดเจน

หลังจากนั้นร่วมกันวางแผนการตรวจเยี่ยมและแผนการประเมิน กำหนดตารางการปฏิบัติงานและมอบหมายภาระงานให้ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนให้ชัดเจน แล้วแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ล่วงหน้า โดยขอให้สถานศึกษาช่วยเตรียมสถานที่ในสถานศึกษาที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะสามารถทำงานและมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นอิสระและไม่รบกวนผู้อื่นในระหว่างตรวจเยี่ยม รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าและส่วนที่อาจขอเพิ่มเติม ตลอดจนนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้พบปะหรือสัมภาษณ์ตามกำหนดการในตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ภาพที่ 11 แสดงขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2544 : 10)

ระหว่างการตรวจเยี่ยมซึ่งมีกำหนดเวลาประมาณ 3 วัน คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและอื่น ๆ ตามรายมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้การตรวจเยี่ยมมิใช่การสร้างแรงกดดันให้กับสถานศึกษา คณะผู้ประเมินจะเข้าไปยังสถานศึกษาในลักษณะผู้ร่วมงานกับสถานศึกษาในการค้นหาสภาพความเป็นจริงของการพัฒนา รวมทั้งให้คำแนะนำมากกว่าที่จะ

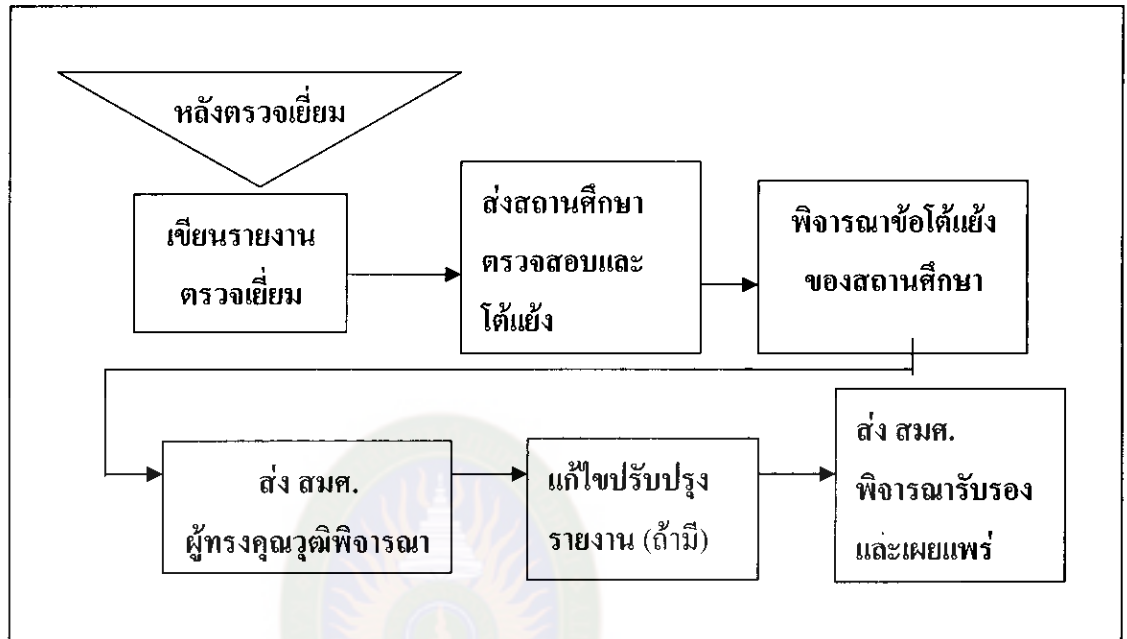
เข้าไปในลักษณะผู้ตัดสินชี้ขาดสิ่งที่คณะผู้ประเมินตรวจสอบไม่ใช่สิ่งที่เป็นความลับของสถานศึกษา เนื่องจากจะใช้รายงานการประเมินตนเองที่สถานศึกษาส่งให้ สมศ. เป็นเอกสารหลักในการตรวจเยี่ยมตลอดเวลา

ในระหว่างที่คณะผู้ประเมินอยู่ที่สถานศึกษา สถานศึกษาจะจัดเตรียมห้องให้ 1 ห้อง เป็นห้องทำงานของคณะประเมิน รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้า และส่วนที่ขอเพิ่มเติม ตลอดจนจะต้องให้โอกาสแก่คณะประเมินในการพบปะหรือสัมภาษณ์บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป การไปตรวจเยี่ยมของคณะผู้ประเมินภายนอกเป็นการไปทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สร้างความเข้าใจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มในสถานศึกษา ได้แก่ คณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง/สมาคมผู้ปกครองและครู นักเรียน/สภานักเรียน พนักงาน เจ้าหน้าที่/บุคลากรสนับสนุนของสถานศึกษา
2. ตรวจสอบหลักฐานเพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาตามที่สถานศึกษาได้รายงานการประเมินตนเอง รวมทั้งหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง
3. ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการ ได้มาซึ่งข้อมูลหลักฐานว่าได้ใช้วิธีการที่หลากหลาย เหมาะสม น่าเชื่อถือ ครอบคลุมเพียงพอ
4. ตรวจสอบผลการพัฒนาที่เทียบเคียงกับแผนของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาที่ สมศ. กำหนดเพื่อการพัฒนา และตรวจสอบจุดที่สถานศึกษาจะพัฒนาต่อไป เพื่อดูความสอดคล้องของแผนกับผลการประเมิน
5. ประมวลและสรุปผลการตรวจเยี่ยมและให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ภาพที่ 12 แสดงขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2544 : 13)

เมื่อเสร็จภารกิจในการไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องร่วมกันจัดทำร่างรายงานผลการประเมินสถานศึกษา โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนให้ตรงตามหลักฐานข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้และตรงตามที่รายงานให้สถานศึกษาทราบด้วยวาจา ไม่ใช่จากความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ประเมินแล้วจัดส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบและโต้แย้งภายใน 15 วันนับจากวันที่ได้รับร่างรายงานฯ ผู้ประเมินพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงแก้ไขหรือยืนยันตามรายงานแล้วแต่กรณี เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนนี้แล้วจึงนำเสนอต่อสำนักงาน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจาก สมศ. พิจารณาความถูกต้อง ชัดเจน ครอบคลุมสาระที่กำหนดในแต่ละมาตรฐาน ครบถ้วน และมีความเชื่อถือได้ หากรายงานยังขาดคุณภาพให้ผู้ประเมินทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้สถานศึกษาพิจารณาตรวจสอบโต้แย้งอีกครั้งหนึ่ง ตามระยะเวลาที่กำหนดเมื่อทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว สมศ. จึงให้การรับรองและเผยแพร่ต่อไป

ระบบการประกันคุณภาพภายในกับระบบการประกันคุณภาพภายนอก มีความแตกต่างและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดจะต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาแล้วจัดทำรายงานประจำปีเสนอผู้เกี่ยวข้อง ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาโดยหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอกจึงสัมพันธ์เชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ เอกภาพเชิงนโยบาย ความหลากหลายในทางปฏิบัติและมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากกว่าการควบคุมหรือการให้คะแนนให้โทษ

3. มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (3) บัญญัติให้มีกำหนดมาตรฐานการศึกษาและให้สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาของชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 33)

3.1 มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 34 บัญญัติให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษากำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า

ปริญญา ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 38)

ในช่วงเริ่มต้นก่อนมีกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 และวันที่ 25 มกราคม 2543 ประกอบด้วยมาตรฐานการศึกษา 27 มาตรฐานจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข
2. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน เน้นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 3 มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด

สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนา

ตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

มาตรฐานที่ 8 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

มาตรฐานที่ 9 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมี

เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 11 ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ

- มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ
ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
- มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในโครงการ
พัฒนาการศึกษา
- มาตรฐานที่ 15 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความ
ปลอดภัยของผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 16 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสม
อย่างสม่ำเสมอ
- มาตรฐานที่ 17 มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน
และท้องถิ่น
- มาตรฐานที่ 18 จัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านปัจจัย

- มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี
- มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
- มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญูญาณความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม
- มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและ
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้
เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ
- มาตรฐานที่ 25 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้
- มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคาร สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์
- มาตรฐานที่ 27 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา
ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของการประเมินคุณภาพการศึกษา สำนักงานรับรอง
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้มีการประเมินมาตรฐานการศึกษา จำนวน
14 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน มาตรฐานด้านกระบวนการ 3
มาตรฐาน และมาตรฐานด้านปัจจัย 4 มาตรฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือกับชุมชนในโครงการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 จัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 25 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.2 ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา

ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 27

มาตรฐาน ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 91 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็นตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านผู้เรียน 38 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านกระบวนการ 29 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านปัจจัย 24 ตัวบ่งชี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับระดับประถมศึกษา)
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ อย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 2 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและปฏิบัติตนตามระบอบ
ประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้

1. เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติและผู้ใหญ่
2. รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
3. มีความรู้และปฏิบัติตนตามกฎหมายไม่เป็นปัญหาของสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น
5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

มาตรฐานที่ 3 มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ความถูกผิด ระบุสาเหตุ ผลค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม
3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์และวิชาเฉพาะสาขา สำหรับอาชีวศึกษา)
2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. รักการอ่านสามารถใช้ห้องสมุดแหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 7 เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

ตัวบ่งชี้

1. รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. มีความรู้ ความเข้าใจภูมิปัญญาไทยโดยเฉพาะภูมิปัญญาของท้องถิ่นและนำมาใช้ได้
3. ชื่นชมและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามของท้องถิ่นและของไทย

มาตรฐานที่ 8 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. รู้ถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ข้อดี ข้อด้อยของตนเองและพยายาม

ปรับปรุงตนเอง

2. เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น
3. รู้กาลเทศะในการใช้คำพูด กิริยามารยาทและการแต่งกาย
4. สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทาง ตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเองได้

มาตรฐานที่ 9 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมี

เจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทนละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 11 ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

ตัวบ่งชี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
2. ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดภัยจากสิ่งมอมเมาและไม่แสวงหาผลประโยชน์

มาตรฐานที่ 12 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ
ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วนถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการ

ใช้งาน

7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในโครงการ
พัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน เห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความ
ปลอดภัยของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

1. จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย
2. จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติดอาชญากรรมและ

อบายมุข

3. จัดระบบสาธารณสุขปลอดภัยที่ดี

4. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากรอย่างเพียงพอและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 16 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้

1. จัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชา หรือความถนัดหรือความรู้ความสามารถ
2. ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้สอนหรือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง
3. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

มาตรฐานที่ 17 มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้

1. มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. มีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน/ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง

มาตรฐานที่ 18 จัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้มีผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์
3. ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม
ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน
2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน
4. ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ
5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและ
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คัดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้

1. ครูนิตินิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

2. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ

2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมาย การศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคาร สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้

1. มีอาคาร สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 27 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจเอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ชุมชน/ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาที่ทำการประเมินใน 1 ปีแรก จำนวน 14 มาตรฐาน ประกอบด้วย 53 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น ตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านผู้เรียน 22 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านกระบวนการ 21 ตัวบ่งชี้และตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านปัจจัย 10 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานการศึกษา เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ ที่ใช้ในการเทียบเคียงกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนตัวบ่งชี้ เป็นข้อกำหนดหรือสิ่งที่บ่งบอกคุณภาพตามมาตรฐานนั้นๆ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม (2) มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน (3) มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นข้อกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน

4. บทบาทของครูในการประกันคุณภาพการศึกษา

หัวใจของการประกันคุณภาพการศึกษา คือการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งต้องเริ่มต้นที่การประกันคุณภาพภายใน โดยการปฏิรูปการสอนของครู

4.1 บทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายใน

บทบาทสำคัญของครูในการประกันคุณภาพภายใน คือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งต้องมีการปฏิรูปการสอน เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 111-112) การปฏิรูปการสอนของครูเพื่อประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยบทบาทหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การปฏิบัติงานปกติของครูอย่างมีระบบและกระบวนการ (2) การประเมินตนเอง และ 3. การรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งครูแต่ละคนสามารถกำหนดกระบวนการทำงานของตนเองได้ อาจจำแนกเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้ (รุ่ง แก้วแดง. 2544 : 94-96)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเรื่องมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรให้เข้าใจ ถ้าเป็นไปได้ ควรศึกษาให้ครบทั้งหน่วยของการเรียนที่อาจจะกำหนดเป็นภาคเรียนหรือทั้งปีการศึกษา และนำมาพัฒนาหลักสูตรรายวิชาที่ตนเองสอนอยู่

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการสอน ว่าควรจะสอนอย่างไร รวมทั้งจะต้องสามารถ กำหนดสิ่งที่บรรลุผลหรือสิ่งที่เกิดขึ้นหรือพฤติกรรมของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นหลังจาก ได้รับการศึกษา โดยเน้นการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้

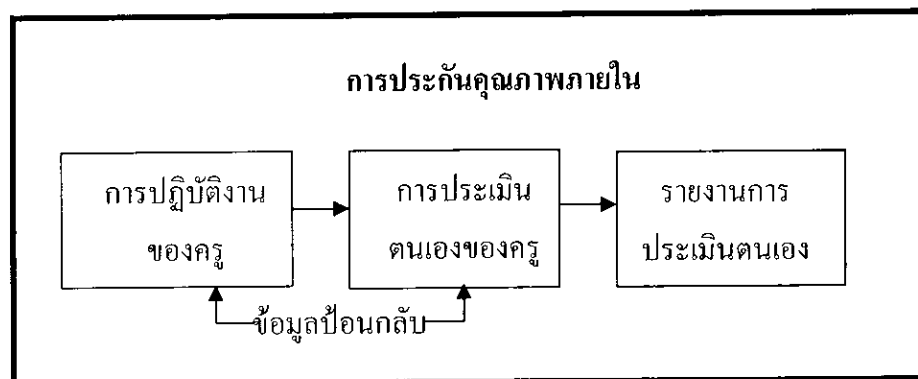
ขั้นตอนที่ 3 นำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ในการสอนของครูและการเรียนของ นักเรียนเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ควบคู่การเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสอน โดยทำงานร่วมกับผู้เรียนหมายความว่า ต้องลด บทบาทการบอกของครูมาเป็นการทำงานร่วมกับผู้เรียน โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้มี บทบาทในการเรียนมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลการสอน ว่าสิ่งที่ครูสอนไปนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่ กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด โดยวัดจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พิจารณาเป็นรายบุคคลและราย ชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในวงจรต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 บันทึกสรุปผลการสอน ว่าในคาบหรือหน่วยนั้นมีความสำเร็จ บรรลุ ตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องแก้ไขอย่างไร มีคำแนะนำเพื่อจะ นำไปปรับปรุงต่อไปอย่างไร โดยบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างเอาไว้เป็นหนึ่งหน่วย เขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 13 บทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายใน (พัฒนาจากกรอบการประกันคุณภาพ ภายในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2544 : 6)

สำหรับบทบาทหน้าที่ของครูในการประกันคุณภาพภายในทั้งระบบควรเป็นดังนี้

1. มีการเตรียมความพร้อมของตนเอง โดยทำการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ ขั้นตอนในการประเมินผลภายใน รวมทั้งพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อการประเมินภายใน
2. ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปที่คณะกรรมการประเมินผลภายในต้องการ
3. ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของการประเมินผลภายใน เช่น เข้าร่วมพิจารณาจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานด้านการประเมินผลภายในสถานศึกษา ร่วมกันพิจารณาจัดสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลลักษณะต่างๆ ในกระบวนการประเมินผลภายใน ร่วมกันทำการสำรวจเก็บข้อมูลที่คณะกรรมการสำรวจ ร่วมกันทำการวิเคราะห์ข้อมูล (หากมีความรู้ด้านการวิเคราะห์) ร่วมกันสรุปผลการประเมิน เป็นต้น
4. ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเอง และร่วมกันกำหนดเกณฑ์การตัดสินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในด้านต่าง ๆ
5. ปฏิบัติหน้าที่หลักหรือหน้าที่ประจำที่รับผิดชอบอย่างมีระบบ ตามกระบวนการและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เช่น ในหน้าที่การสอนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ถูกต้องเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนการสอน จัดทำสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอน จัดกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าหาความรู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง เลือ่วิธีการประเมินผลการเรียนหลากหลายและเหมาะสมรวบรวมผลสรุปผลประเมินการเรียนการสอน พฤติกรรมของผู้เรียน นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4.2 บทบาทของครูในการรับการตรวจสอบและประเมินจากภายนอก

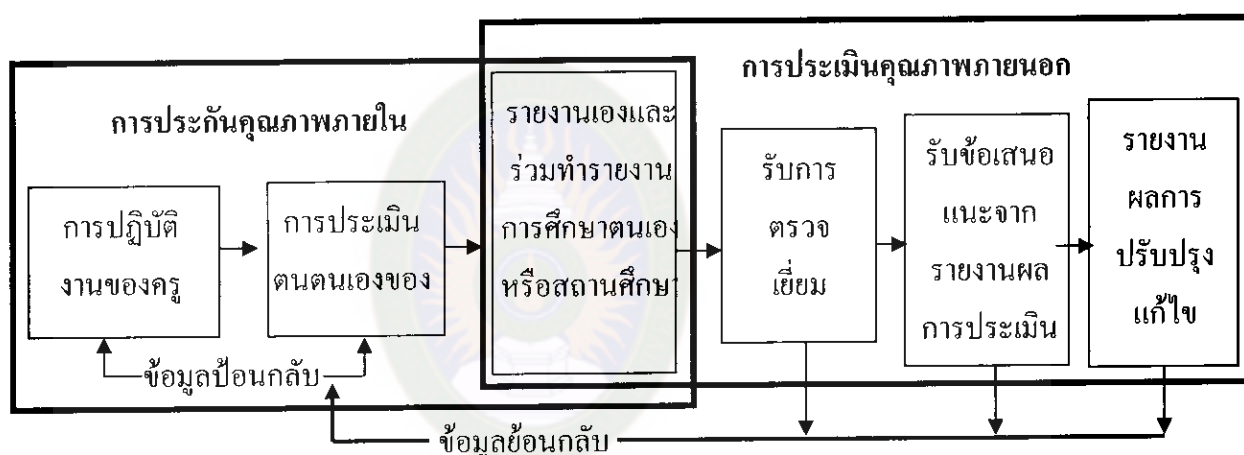
การประกันคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต้องเนื่องจากการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี เพื่อเสนอสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักงาน

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2544: 7) บทบาทของครูในการรับการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพจากภายนอก มี 3 บทบาท คือ

1. ร่วมจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง (SSR) ของสถานศึกษา
2. รับการตรวจเยี่ยมของผู้ประเมินจากภายนอก
3. รับข้อเสนอแนะจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

มาดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

บทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายนอกจึงมีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายใน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก (ปรับปรุงจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2544 : 6)

บทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายใน คือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ 3 ประการ คือ (1) การปฏิบัติงานปกติของครูอย่างมีระบบและกระบวนการ (2) การประเมินตนเอง และ (3) การรายงานผลการประเมินตนเอง ส่วนบทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายนอก เป็นบทบาทที่ต่อเนื่องจากการประกันคุณภาพภายใน อีก 3 ประการ คือ (1)ร่วมจัดทำรายงานการศึกษาตนเองของสถานศึกษา (2) รับการตรวจเยี่ยมของผู้ประเมินภายนอก และ (3) รับข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินภายนอกมาดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข <http://www.moc.go.th/wijai/edu%20qa.htm>

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สุริยา มะโยธี (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย จากองค์ประกอบ หลักการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาสามส่วน คือ ส่วนการควบคุมคุณภาพ การศึกษา การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และส่วนการประเมินและ รับรองคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. บุคลากร โดยรวม และจำแนกตามสถานภาพ คือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และสท วิทยาเขต เห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม และในแต่ละ ส่วนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นสทวิทยาเขตเทศรังสีมีการดำเนินงานส่วนการประเมินและ รับรองคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก สทวิทยาเขตศรีรัตนนครทิพย์และสทวิทยาเขตศรีพร เจริญ มีการดำเนินงานส่วนการควบคุมคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสทวิทยาเขตต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและส่วนการตรวจสอบ ทบทวน และ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาไม่ต่างกัน แต่บุคลากรในสทวิทยาเขตศรีพรเจริญเห็นว่า สทวิทยา เขตมีการดำเนินงาน ส่วนการควบคุมคุณภาพการศึกษามากกว่าสทวิทยาเขตพิสัยสรเดช และ บุคลากรในสทวิทยาเขตรังสี เห็นว่า มีการดำเนินงานส่วนการประเมินและรับรองคุณภาพ การศึกษามากกว่าสทวิทยาเขตท่าบ่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาจังหวัดหนองคาย มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อและเทคโนโลยี บุคลากรไม่ได้ศึกษาคูงานการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการติดตาม งานที่เป็นระบบ และไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและ ชุมชนขาดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ขาดการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน และไม่ มีการสรุปและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และปัจจัยด้านการนิเทศ ซึ่งผู้วิจัยเสนอว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยทุกปัจจัย

คมสัน สุขสว่าง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการ ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมือง สระบุรี การวิจัยพบว่า ระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี โดยภาพรวม ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับสูงสุด คือ ด้านพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการ ดำเนินงาน จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า 1) ผู้มีวุฒิการศึกษา และ ตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน 2) ผู้มีระยะเวลาในการ ปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานแตกต่างกัน

วินัย เดชมงคลวัฒนา (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจและสภาพ ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัด นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี มีความรู้ และความเข้าใจ การประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 8 ด้าน เรียงลำดับ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจด้านการ ประเมินคุณภาพการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจด้านการทดสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ และมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางสองด้าน เรียงตามลำดับได้แก่ มี ความรู้ความเข้าใจด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และมีความรู้ความเข้าใจด้านการ พิจารณาการประกันคุณภาพการศึกษา

สังคม ทิनावัดน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ทั้งรายด้าน และโดยรวม อยู่ในระดับมาก
2. ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคาย ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ระดับความคิดเห็นของข้าราชการโรงเรียนขนาดเล็ก

แตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู มาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พงษ์สิน พลเรือง (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของรัฐ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 ละช่วงชั้นที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2546 พบว่า

1. ระดับการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของรัฐ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของรัฐ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามขนาดโรงเรียน โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นคร ผ่านแสนเสาร์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2548 พบว่า

1. ผู้บริหาร และครูสายผู้สอนมีความคิดเห็น ต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก 3 อันดับแรก คือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของบุคลากร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก และครูผู้สอน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก มีสภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดกลาง มีสภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูสายผู้สอนที่มีต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวม พบว่า ผู้บริหาร และครูสายผู้สอน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีระดับการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า โรงเรียนใหญ่ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ คณะทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมทั้งความรู้ความสามารถ ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ควรจัดอบรม เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่อง บุคลากรทุกฝ่ายร่วมประชาพิจารณ์มาตรฐานการศึกษา ควรมีการประชุมสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ควรจัดตั้งคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำธรรมนูญและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา มีการดำเนินการติดตาม นิเทศโดยผู้บริหารหรือคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา มีการตรวจสอบและทบทวนอยู่เสมออย่างต้นสังกัด ควรมีการติดตามตรวจสอบมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ควรนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนานักเรียน มีการรายงานต่อสาธารณชนควรพิจารณาดำเนินการในโอกาสที่มีความเหมาะสมที่สุด ควรมีการตรวจสอบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกๆระยะอย่างเป็นรูปธรรม และควรมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฟันหลง (Fuinlong, 2001 : 4691 – A) ได้ศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของไทย ศึกษาความสอดคล้องของการปฏิบัติการประกันคุณภาพของสถาบันเหล่านี้กับเกณฑ์บังคับของทบวงมหาวิทยาลัย รวมทั้งประโยชน์

และความยุ่งยากที่สัมพันธ์กับปฏิบัติการประกันคุณภาพ และได้ศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาในอนาคตตามการรับรู้ของรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าสำนักงานการประกันคุณภาพการศึกษา วิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นทางไปรษณีย์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากสถาบันการอุดมศึกษาภาคเอกชน และภาครัฐภายใต้การกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยเป็นต้นแบบสำหรับการปฏิบัติการประกันคุณภาพของสถาบัน ในมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยทุกแห่งของไทย นอกจากนี้ 10 สถาบันในทั้งหมด 52 สถาบัน ใช้รูปแบบ ISO 9000 ในระดับโรงเรียนและ/หรือระดับภาควิชา 1 สถาบันใช้ทั้งระดับโรงเรียน และระดับภาควิชา สถาบัน 8 แห่ง แสดงความสนใจในการปรับใช้ การปฏิบัติที่มีคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ 5 ส การศึกษาครั้งนี้แสดงว่าการปฏิบัติการประกันคุณภาพของสถาบันที่ตอบสนองเป็นไปตามระดับต่าง ๆ ขององค์ประกอบคุณภาพสำคัญ 9 องค์ประกอบของทบวงมหาวิทยาลัยประโยชน์และความยุ่งยากของทบวงมหาวิทยาลัย และรูปแบบ ISO 9000

สำหรับหน้าที่ทางการบริหาร และทางวิชาการ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในขณะที่ประโยชน์และความยุ่งยากของรูปแบบการจัดการที่มีคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จไม่สามารถระบุได้
 ซีลา (บุญถ่าย ฉิมกุล. 2545 : 107 : อ้างอิงมาจาก Shcila.1996 : 2314 – A) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษ ที่มีต่อครูสอนและหลักสูตร พบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร การบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น นอกจากนั้นยังส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีอีกด้วย

มาร์เทลลาโร และอโรสัน (บุญถ่าย ฉิมกุล. 2545 : 106 : อ้างอิงมาจาก Martellaro and aroson . 1984 : 3847-A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์จำนวนนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรัฐแมกซิโก โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ในการควบคุมการศึกษาและอิทธิพลเบื้องต้นของนักเรียนระดับชั้น 5,8 และ 1 ในปี 1980 และ 1981 ในโรงเรียนนิงแมกซิโก ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีเหตุผลใดที่จะเชื่อถือหรือยอมรับว่าขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางวิชาการ

วิบูลย์อุปถัมภ์ (Wiboonupattum. 2003 : 3813 – A) ได้ศึกษาการตรวจสอบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นที่เข้าใจอย่างไร นำไปใช้หรือได้รับการทำทนาย จากผู้มีส่วนได้

เสียในท้องถิ่นและจากผู้กำหนดนโยบายอย่างไร ดำเนินการศึกษาทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ในระดับท้องถิ่นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่น 34 คน ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนำร่องการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน – โรงเรียนในระดับชาติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดนโยบาย 12 คน จาก 4 สำนักงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และผู้กำหนดนโยบายที่ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลในระดับชาติ ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนได้เสียระดับท้องถิ่นมีแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่มีฐานกว้างซึ่งในที่สุดจะผลิตกิจกรรมการสอนที่เป็นระบบที่จะรวมถึงด้านการศึกษา ด้านศิลปกรรม และจริยธรรม เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา อาศัยมาตรฐานเป็นฐานนั้น ทั้งผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่นดูเหมือนจะเห็นด้วยว่า ผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่นควรจะทำตามความสามารถในมาตรฐานของชาติตามความแตกต่างของชุมชน ทั้งผู้ปกครองและครูต้องการมาตรฐานที่สื่อสารกันได้ดีขึ้น ซึ่งสามารถทำให้ปฏิบัติการงานในท้องถิ่นของตนมีประสิทธิภาพผลมากขึ้น ในขณะที่ผู้กำหนดนโยบายได้เน้นย้ำความต้องการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน โดยผ่านคณะกรรมการโรงเรียนนั้น ครูและผู้ปกครองได้มุ่งเน้นความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนให้โปร่งใสมากขึ้น และตอบสนองความต้องการมากขึ้น เพื่อให้การนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สติเวนส์ (Stevens, 2004 : 2737 – A) ได้ศึกษาการรับรู้เกณฑ์ของ Badrige เพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษาที่มีต่อผู้ที่มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาการรับรู้ของผู้ที่มีส่วนได้เสียในระดับต่าง ๆ ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เกณฑ์ของ Badrige เพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษาที่มีต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีการศึกษาได้ทำการสำรวจผู้ที่มีส่วนได้เสีย 810 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียน และการบริหาร ผู้มีส่วนได้เสียได้ โคนมีเครื่องมือคือ แบบสำรวจเรื่องการรับรู้เกณฑ์ของ Badrige เพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษาที่มีต่อผู้ที่มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนึ่งในเขตชานเมือง แบบสำรวจมีคำถาม 74 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า การใช้เกณฑ์ของ Badrige เพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษาที่มีต่อผู้ที่มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องการการทำงานมากขึ้น และความชัดเจนมากขึ้นในความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนได้เสีย บุคลากรในโรงเรียนในฐานะผู้ที่มีส่วนได้เสียที่สำคัญได้ระบุความต้องการมากที่สุดคือ การปรับปรุงการใช้ระบบและความมุ่งหมายของระบบในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครองและการบริการได้รับการสนับสนุนอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ในการรับรู้เกี่ยวกับ

วิธีการตามเกณฑ์ของ Badrige เพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษา ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน
อย่างไรก็ตามผู้ปกครองได้ระบุถึงความต้องการปรับปรุงหลายด้าน ด้านที่สำคัญที่ได้รับการ
ปรับปรุงจากการศึกษาคั้งนี้มี 4 ด้าน คือ การสื่อสารหลักสูตร การวางแผนปรับปรุงโรงเรียน
และการจัดระบบในแต่ละด้านที่สนับสนุนเกณฑ์ของ Badrige เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ
แสดงให้เห็นบทบาทที่วิกฤตในกระบวนการสร้างปรัวรรตที่ประสบความสำเร็จขึ้นในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ พบว่า มีปัจจัย และ
องค์ประกอบหลายประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเริ่มตั้งแต่ผู้บริหาร
สถานศึกษาที่ต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ และทักษะในเชิงบริหาร และผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ
เป็นผู้นำที่ดี เพราะในงานบริหาร โรงเรียน ต้องเกี่ยวข้องกับทรัพยากร ที่สำคัญนั่นคือบุคลากร
ต่าง ๆ ในโรงเรียน หากผู้บริหารขาดความรู้ และทักษะ ไม่มีความสามารถในการบริหารจัดการ
ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อเนื่องถึงคุณภาพของ
นักเรียนเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ
การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมี
คุณภาพ ตามมาตรฐานผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดำรงชีวิตอยู่
ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการประกัน
คุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาต้องดำเนินการตามกรอบกฎหมาย
นโยบายของแต่ละประเทศ ที่จะกำหนดแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการ ซึ่งมีการ
เปลี่ยนแปลง ปฏิรูปหลักสูตร นโยบาย การจัดระบบบริหารจัดการ การปฏิรูปโครงสร้าง เพื่อ
ส่งเสริมการประกันคุณภาพทางการศึกษา และพบว่าสภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามขนาด
โรงเรียน ประสบการณ์ วุฒการศึกษา และสถานภาพของบุคลากรอยู่ในระดับน้อย เมื่อ
เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการปฏิบัติงาน จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการ
ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลและสารสนเทศให้กับโรงเรียน และสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และทิศทางการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาต่อไป